

Jesaja 43: 1-7

Schoonhoven, 28 augustus 2011.

(Preek voorafgaande aan de doop van Yehonathan da Costa.)

Gemeente van Christus,

We hebben geluisterd naar een eeuwenoude tekst uit Jesaja (minstens 2500 jaar oud) met een verrassend actueel thema. De profeet Jesaja laat zijn licht schijnen over de schulden crisis waarin Israël terecht is gekomen. En dat in een zomer waarin we de televisie niet aan kunnen zetten of geen krant kunnen opslaan, of het gaat weer over de schulden crisis waaronder Griekenland gebukt gaat, en Europa, en de Verenigde Staten, - zo'n beetje heel onze westerse beschaving.

Wat is er aan de hand in Jesaja 43?

Zo begint onze lezing: *Welnu, dit zegt de Heer die jou schiep, Jacob, die jou vormde, Israël...*

(Jacob kreeg na zijn nachtelijke gevecht met God aan de oever van de Jabbok een nieuwe naam: *Israël (= Vechter-met-God)*) .. *...wees niet bang, want ik zal je **vrijkopen**. Ik heb je bij je naam geroepen, je bent van mij.*

Dat begrip **vrijkopen** komt uit het bijbelboek Leviticus. Leviticus stelt dat familieleden verplicht zijn elkaar vrij te kopen, te 'lossen', wanneer bepaalde familieleden (pechvogels en zwarte schapen - geen familie kan zonder!) zo in de misère terechtkomen dat zij zichzelf als slaaf moeten verkopen. Welnu - als Jesaja profeteert, is het volk Israël als geheel stevig in de misère gekomen in de Babylonische ballingschap. Volgens Jesaja had Israël die misère trouwens wel aan zichzelf te wijten. Israël had niet willen luisteren naar de stem van God, Israël had de geboden verwaarloosd, Israël had de *shalom* verwaarloosd, was intern volkomen verdeeld geraakt - en zo was een groot deel van Israël tenslotte als een machteloos kind door de Babyloniërs opgepakt en in ballingschap gevoerd.

Jesaja zag in dat alles de oordelende hand van God.

De achtergebleven Israëlieten (zij die niet in ballingschap waren afgevoerd) waren veel te arm om hun broeders en zuster die in ballingschap waren vrij te kopen, zoals Leviticus voorschreef. En ze waren veel te verzwakt om hen op een andere manier te bevrijden. De ballingen stonden er moederziel alleen voor. Menselijk gezien was hun situatie hopeloos. En nogmaals: het is volgens Jesaja hun eigen schuld. Maar tegen al die menselijke hopeloosheid in ... komt daar Jesaja aan met een profetie van hoop.

De Zuid-Afrikaanse bisschop Tutu zei deze week in een interview, het ging over de ingewikkelde situatie in Zuid-Afrika: *Ik ben een gevangene van de hoop*. Dat is wat een profeet is: iemand die tegelijk zeer kritisch is, maar ook een gevangene van de hoop!

De profetie van Jesaja komt dan hier op neer: Je denkt nu dat je geen familie meer hebt. Dat er niemand op staat om jou *vrij te kopen*. Die jouw schuld zal vereffenen. Je denkt dat je er volstrekt alleen voor staat. Maar dan vergeet je dat we nog zoiets hebben als een Vader in de Hemel, die zijn kinderen nooit vergeet.

Dat alles klink in die woorden:

*Wees niet bang, **want ik zal je vrijkopen**.*

Ik heb je bij je naam geroepen, jij bent van mij!

Jesaja noemt dan ook de prijs die God bereid is te betalen.

Voor jou geef ik Egypte als losgeld

Nubië en Seba geef ik in ruil tegen jou,

God wil het nietige Israël ruilen voor drie politieke en economische groot machten van die tijd. Nog afgezien van de vraag hoe God dat gaat voor elkaar krijgen: naar economische en politieke maatstaven is het een dwaze ruil. Al die grootmachten worden door God als losprijs geruild voor ... een volkje dat in de wereld nauwelijks enige betekenis heeft, en dat zich bovendien van zijn God bitter weinig aantrekt. Dwaze ruil, slechte deal. Toch wil God deze deal maken. Waarom toch?

Wij vinden het antwoord op deze vraag in het centrum van onze tekst.

Want: Jij bent zo kostbaar in mijn ogen, zo waardevol,

ik houd zoveel van je,

dat ik de mensheid geef in ruil voor jou.

Het geheim is: de liefde. God heeft zijn eerstgeborene lief. Dat is het centrum waar alles om draait. Liefde is het geheim: een cliché, misschien... Maar voor joden en christenen geldt hetzelfde als wat voor bisschop Tutu geldt: *wij zijn gevangenen van de liefde*.

God noemt zijn volk: *kostbaar*. Dat is in het hebreuws een interessant woord, waarvan de eerste betekenis luidt: *moeilijk/lastig zijn*. En in tweede instantie: *kostbaar zijn*.

Herkenbaar voor heel wat ouders! Je hebt een kind dat, als je eerlijk bent, best moeilijk en lastig is – maar het blijft je kind, en je hebt er alles voor over! Maar je bet.. een gevangene van de liefde. Zo geldt: Hoe lastig het volk ook is, Israël blijft kostbaar **in Gods ogen**. Die laatste woorden staan er niet voor niets. *In de ogen van de wereld* gaat het om een volkje dat van weinig waarde is. Een vlekje op de kaart van het Midden-Oosten. Vaak was Israël in de ogen van de wereld nog minder dan niets waard is, zoals de geschiedenis van het anti-semitisme leert. Maar *in de ogen van God* is dit kleine, schuldige volkje **kostbaar**, en **waardevol**, ('eervol' staat er eigenlijk) en God heeft het lief zoals een moeder, een vader zijn kind liefheeft.

Daarom laat God zijn verzwakte volk niet vallen. Daarom rekent God hun schuld niet eeuwig aan. Daarom rust God niet voordat hij zijn volk heeft **vrijgekocht**. Daarom stuurt Gods verborgen hand de geschiedenis zo dat de joodse ballingen na ongeveer 70 jaar weer terug kunnen keren naar hun land. We zouden kunnen zeggen: **daarom lost God de schuldencrisis van Israël op**. Omdat hij Israël liefheeft met een liefde, die even sterk is als dwaas. Later zal Paulus spreken over **de dwaasheid van het kruis** – die ook alles te maken heeft met liefde, en met vergeving van schulden.

Een van de grote thema's van deze zomer is de Europese en Amerikaanse schuldencrisis. Dan gaat het om financiële schuld, maar achter die financiële schuld ligt ook een morele schuld. Want die Grieken (pechvogels en zwarte schapen, geen familie kan zonder!) om wie het op dit moment vooral draait in Europa, hebben het er wel naar gemaakt. Althans die Grieken die de macht hebben om er aan de touwtjes te trekken. Net zoals de leidinggevende Israëlieten het er volgens Jesaja ook zelf naar gemaakt hadden!

Wat achterwege blijft, in die hele discussie, is de stem van joden en christenen die toch enig verstand hebben van het thema *schuld* en wat daar zoal in Oude en Nieuwe Testament over wordt gezegd. Het thema vergeving van schuld is zo'n beetje onze *core business*! Wekelijks bidden wij in de kerk om schuldvergeving. *Vergeef ons onze schuld, zoals wij onze schuldenaren vergeven!* Wat betekent die bede eigenlijk voor onze visie op de schuldencrisis? De Europese kerken en synagogen houden zich stil.

Natuurlijk heeft niemand hier zin om op te draaien voor de schulden van Griekenland. En in het wilde weg Griekse gaten vullen heeft weinig zin. Maar we kunnen een broedervolk in nood toch ook niet uitzichtloos laten bungelen...? Hoe zit het met *die dwaze liefde*, die *wonderlijke genade*, die vergeving van schulden waar de Bijbel zo vol van is?

Als Europa, het joods-christelijke Europa, nog iets van een ziel heeft... en niet alleen een financieel-economische project is... dan zou die ziel nu wel eens iets van zich mogen laten horen. Ook als het ons wat kost. Zomaar wat een bijbelse gedachte... bij die eindeloos ingewikkelde schuldenproblematiek van tegenwoordig.

Onze Jesajatekst heeft beslist een politieke lading – maar Jesaja blijft ook heel dicht bij de mens, bij de gewone mens, bij ons. Verschillende commentaren wijzen erop dat in deze profetie van Jesaja God in het enkelvoud spreekt. God spreekt tegen zijn volk, maar Hij zegt niet *jullie*, maar hij zegt *jij*. Enkelvoud. God houdt het persoonlijk.

Dit zegt de Heer, die jou schiep, Jacob, die jou vormde, Israël:

*wees niet bang ik zal je vrijkopen,
ik heb je bij jouw naam geroepen, jij bent van mij!*

(Het lijkt wel een dooptekst!),

*Moet je door het water gaan – ik ben bij je.
of door rivieren – je wordt niet meegesleurd.*

(Het lijkt wel een dooptekst!)

*(...) Zo kostbaar ben je in mijn ogen,
zo waardevol, zoveel houd ik van jou.*

(Het lijkt echt wel een dooptekst!)

Al die grote woorden... God richt ze hier op een uiterst directe, persoonlijke manier tot zijn lastige, kostbare volk. Dat maakt ze tot op de dag van vandaag zo persoonlijk. En daarom zo indringend. En ontroerend. En troostend.

Vandaag hebben we een spiksplinternieuwe wereldburger in ons midden. Yehonathan. Betekenis: *de Heer heeft gegeven*. Via zijn vader is Jonathan kind van het oude volk, via zijn moeder kind van

het nieuwe verbond. Met economische en politieke problemen hoeft hij zich Goddank nog niet bezig te houden. Dat komt vanzelf, vroeg of laat. We willen hem vandaag alvast één ding met water laten voelen: in de ogen van de grote wereld mag Jonathan dan vooral een klein en kwetsbaar mensenkind zijn. In de ogen van God is hij eindeloos kostbaar en waardevol. Dat is het eerste, dat is het misschien ook wel het laatste, dat gezegd moet worden. Dat willen wij hem met zijn doop laten voelen. En daar willen wij God voor danken.

Amen.

Ds. Frans-Willem Verbaas